Heidi Kivekäs
toiminnanjohtaja, Animalia ry
7.11.2022

Animalian lausunto rajaesteen rakentamisesta

Animalia kiittää valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaostoa lausuntopyynnöstä.

Suomen itärajalle suunniteltu rajaeste vaikuttaisi voimakkaasti itärajan yli kulkevien eläinten liikkumiseen. Aita vaikeuttaisi monien Suomen biodiversiteettitavoitteiden toteutumista. Negatiiviset vaikutukset ulottuisivat Suomen eläimistön lisäksi myös koko muuhun Fennoskandiaan, sillä rajaeste estäisi erityisesti suurten nisäkkäiden, kuten hirvieläinten ja suurpetojen, liikkumista. Useiden lajien levinneisyys ulottuu Suomen puolelta Venäjän puolelle, ja eläimet liikkuvat rajan yli jatkuvasti. Erityisen kriittistä tämä on suurpetojen osalta, ja aita voisi vaikuttaa suomalaisten petokantojen elinvoimaisuuteen ja vaikeuttaisi EU:n luontodirektiivin tavoitteiden saavuttamista.

Muualla maailmassa aitoja on rakennettu sekä eläinten että ihmisten liikkumisen estämiseksi. Aitojen haitoista on tehty jonkin verran tutkimuksia. Aitaamista pidetään niiden perusteella yhtenä merkittävänä lajien suojeluun liittyvänä ongelmana, sillä se estää eläinten liikkumista, vuosittaisia vaelluksia ja eristää populaatioita geneettisesti. Aitojen suurimmat negatiiviset vaikutukset kohdistuvat suuriin ja keskikokoisiin nisäkkäisiin, mutta haittoja on todettu myös pienempien nisäkkäiden, lintujen ja joidenkin hyönteislajien kohdalla.

Aita estäisi monien eläinlajien vuodenaikoihin liittyvän liikkumisen, kuten kausivaellukset, tai päivittäisen liikkumisen ravinnonhankinnan takia, joita molempia esiintyy paljon hirvieläimillä ja suurpedoilla rajan molemmin puolin. Lisäksi ne aiheuttavat fyysisiä vammautumisia ja kuolemisia, kun eläimet yrittävät päästä elinalueensa toiseen osaan ja siten aidasta läpi. Erityisesti sorkkaeläimiä ja lintuja on todettu kuolevan aitoihin törmäämällä tai jäämällä niihin kiinni. Huomattavin kuolleisuus lintujen osalta kohdistuu metsäkanalintuihin.

Riista-aitojen osalta on tutkittu, että hirvieläimet rikkovat niitä usein. Aita voi aiheuttaa vammautumisia ja kuolemia hirvieläimille, jotka yrittävät hypätä tai puskea aidan yli. Myös metsäpeuravaatimien on havaittu pyrkivän läpi aidoista, jos niiden vasomisalueet jäivät toiselle puolelle aitaa.

Eläimet alkavat liikkua uusilla alueilla, kun perinteiset vuodenaikaisvaellukset estyvät aidan takia. Tämän vuoksi eläinten liikkumiseen liittyvät ilmiöt, kuten hirvikolarit, metsävahingot, suurpetojen liikkuminen sekä tuotanto- ja lemmikkieläinvahingot, siirtyvät uusille alueille ja voivat paikoittain lisääntyä merkittävästi.

Aita aiheuttaisi todennäköisesti merkittävää geneettistä haittaa erityisesti hirville, metsäpeuroille ja susille. Suomen metsäpeurakanta on jo nyt geneettisesti kapea, ja kannan eristäminen Venäjän populaatiosta estäisi geneettisen vaihtuvuuden lähes

kokonaan. Noin kolmasosa Kainuun kannasta siirtyy kesäksi Venäjän Karjalan puolelle. Rajan yli liikkumisen estämisellä voi siis olla kauaskantoisia seurauksia silmälläpidettävälle metsäpeuralle.

Suomen suurpetokannat ovat tällä hetkellä vahvimpia itärajan tuntuman laajoissa erämaissa, joissa osa eläimistä liikkuu säännöllisesti molemmin puolin rajaa. Aidan rakentaminen vaikuttaisi suurpetojen liikkumiseen ja elinvoimaisuuteen Suomessa ja Venäjällä. Aita vaikuttaisi suoraan myös Suomen susikannan pienimmän elinvoimaisen kannan arvioon. Mikäli aita rakennetaan, nykyistä vähimmäiskantaa tulisi nostaa korkeammaksi, jotta susien suojelun taso saadaan Suomessa pidettyä riittävänä ilman Venäjältä Suomeen saapuvia yksilöitä. Tämä pienentäisi aidan negatiivisia vaikutuksia erittäin uhanalaiselle sudelle. Tämä ei kuitenkaan poistaisi sitä geneettisen kapenemisen riskiä myös susien osalta, jota aidan aiheuttama kantojen eriytyminen aiheuttaisi.

Jos aita rakennetaan, on selvitettävä keinoja, joilla eläinten liikkuminen rajan yli voidaan varmistaa. Tällainen keino voisi olla aidassa olevat riittävän leveät aukot eläinten tunnetuilla kulkureiteillä. Muilta osin aita olisi merkittävä selkeästi esimerkiksi värikkäillä nauhoilla, jotta eläimet pystyvät havaitsemaan aidan ja välttämään siihen törmäämistä. Aitaa olisi valvottava tiheästi, jotta mahdolliset loukkaantuneet eläimet löydetään nopeasti.

Lausunto on pyydetty koskien aidan aiheuttamia haittoja eläimille ja ympäristölle. Eläimille ja luonnon monimuotoisuudelle aiheutuvien haittojen vuoksi Animalia ei kannata raja-aidan rakentamista.